

SIVILOMBUDET

Ringerike fengsel
Postboks 694
4302 SANDNES

Vår referanse
2023/5312

Deres referanse
202207821-45

Vår saksbehandler
Johannes Flisnes Nilsen

Dato
13.03.2025

Sivilombudets svar på tilbakemeldinger fra Ringerike fengsel om oppfølging av besøksrapport

Vi viser til tilbakemeldinger fra Ringerike fengsel 12. februar 2025 om hvordan Sivilombudets rapport fra besøket 6.–8. februar 2024 er fulgt opp.

Vi har notert oss fengselets opplysninger om hvordan rapporten er gjort kjent for innsatte, ansatte og samarbeidspartnere, og at tilbakemeldingen er forelagt kriminalomsorgen region sør og Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI).

Nedenfor gjennomgår vi fengselets tilbakemeldinger på rapportens funn og anbefalinger, med utgangspunkt i Sivilombudets forventninger for tilbakemeldinger:
<https://www.sivilombudet.no/torturforebygging/besoksinformasjon/>

Der vi etterspør mer informasjon, er dette markert i fet tekst.

1. Dagtilbudet i fengselet

Som oppfølging av anbefalingen om å sikre at alle innsatte har et dagtilbud, opplyser fengselet om at en prosess er påbegynt for å se på muligheten for å øke dagtilbudet slik at flere får mulighet til sysselsetting. Ifølge fengselet vil dette kunne gjøres blant annet ved å skyve på døgnrytmeplanen slik at flere får et reelt sysselsettingstilbud, og at de får dette raskere. I tillegg oppgir fengselet at det er planlagt å bygge et aktivitetsbygg, med tentativ ferdigstillelse i 2027, som vil sikre de innsatte dagtilbud også på avdeling A.

Sivilombudet ber fengselet konkretisere hvordan en endring i døgnrytmeplanen vil legge til rette for at flere innsatte får et dagtilbud, og hvilke andre tiltak som er eller vil bli iverksatt for å følge opp anbefalingen.

2. Trygghet

I sin oppfølging av anbefalingen om å sikre bedre ivaretagelse av tryggheten til innsatte og ansatte, oppgir fengselet at mulighetene for ytterligere kamerainstallasjoner i boenhetene utredes. Fengselet skriver også at de, sammen med regionalt nivå og KDI, vil gjennomføre vurderinger knyttet til prioriteringer i det som betegnes som en meget krevende økonomisk situasjon.

Sivilombudet ber fengselet om å redegjøre nærmere for arbeidet med å sikre bedre ivaretagelse av tryggheten til både innsatte og ansatte, slik at det kommer fram hvilke konkrete tiltak som er satt i verk.

3. Kontakt med omverdenen

Ombudet har merket seg flere tiltak fra fengselet for å styrke innsattes muligheter til kontakt med omverdenen, inkludert endret praksis som gjør det mulig at flere kan føre samtaler på eget morsmål på telefon. Videre opplyser fengselet saksbehandlingen av søknader om besøk skal styrkes, for å sikre at vedtakene blir bedre begrunnet.

Fengselet oppgir også at de har endret praksis i saker om utvidet telefontid, slik at hensynet til barnets beste heretter skal vurderes i alle slike søknader, i tråd med Grunnloven 104 og FNs barnekonvensjon artikkel 3. Det går imidlertid ikke fram hvor lang utvidelse av ringetiden som gis der søknader tas til følge. Fengselet har også endret malene for andre vedtakstyper som vedrører barn, for å sikre at barnets-beste vurderinger gjennomføres. I rapporten pekte ombudet på at besøkstidene i fengsel gjorde det umulig å ta buss til og fra besøk uten å få avkortet tiden eller å måtte vente svært lenge på neste buss. Fengselet svarer at det vil vurdere mulighetene for å flytte på besøkstidene i fengselet, slik at dette korresponderer bedre med bussrutetidene. Resultatet av vurderingen er ikke beskrevet.

Fengselet opplyser at de kun har kapasitet til å tilby innsatte ett besøk i uken, enten fysisk eller på video. Fengselets viser til at tidligere ordning der videosamtalene ble gjennomført på innsattes celle måtte endres, på grunn av personvern og sikkerhetsmessige hensyn. Alle videosamtalene må ifølge fengselet derfor gjennomføres i besøksavdelingen, der kapasiteten er begrenset. Ombudet har vanskelig for å forstå hvorfor videosamtaler som finner sted inne på innsattes celler er betenkelig av sikkerhets eller personvern hensyn. Vi viser igjen til at flere andre høysikkerhetsfengsler vi har besøkt i samme periode har hatt videosamtaler som et tilleggstilbud til besøk, ikke som en erstatning for dette. En slik praksisulikhet er slik vi ser det ikke forenlig med Kriminalomsorgsdirektoratets føringer for bruk av videosamtale gitt i rundskriv 3/2017.

Sivilombudet ber fengselet om

- informasjon om hvor lang utvidet ringetid innsatte med barn normalt får
- resultatet av vurderingen om å endre besøkstidene i fengselet for å korrespondere bedre med bussrutetidene
- en konkretisering av hvorfor videosamtaler ikke kan gjennomføres av innsatte inne på egen celle.

4. Tid utenfor cellen

Når det gjelder ombudets anbefaling om å sikre at innsatte kan tilbringe minst åtte timer utenfor cellen hverdag med aktiviteter, viser fengselet til at mulighetene for ytterligere bruk av kamera i boenhetene utredes og til en meget krevende økonomisk situasjon. Videre opplyser fengselet om at det vil bli etablert luftebalkonger i samarbeid med KDI i løpet av 2025 som, sammen med endrede rutiner, vil sikre at innsatte uten dagtilbud, kan få mulighet

til å luften når de ønsker, mens de andre innsatte deltar i dagtilbud. Ifølge fengselet forutsetter en slik endring økt bruk av kameraovervåking i boenhetene, som vil muliggjøre mer tid utenfor cellen og mindre isolasjon.

Sivilombudet ber om en nærmere redegjørelse av hvordan fengselet vil sikre at innsatte som ikke deltar i dagtilbud får tilbringe mer tid utenfor cellen. Vi ber om en oversikt over hvilke avdelinger omleggingen gjelder, og hvor mange timer utenfor cellen på hverdager og helger dette utgjør. Dersom arbeidet ikke er fullført innen utløpet av dette brevets svarfrist, ber vi om en konkret plan for gjennomføringen, med tentativ sluttdato.

5. Utelukkelse fra fellesskapet

Fengselet opplyser at de har presisert rutinene overfor vedtaksansvarlige ansatte om at vedtak om utelukkelse skal være konkret begrunnet og at det skal framgå hvorfor isolasjonen er strengt nødvendig. Juridisk avdeling skal videre lage maler/stikkordlister til hjelp i vurdering og utforming av utelukkelsesvedtak, men disse var fortsatt under utarbeidelse per datoen for svarbrevet. Fengselet skriver videre at de har innført rutiner for å sikre at fortløpende vurderinger av om tiltaket er strengt nødvendig blir dokumentert én gang i døgnet.

Fengselet orienterer også kort om hvordan de vil styrke internkontrollen med utelukkelsesvedtak. De opplyser om at juridisk avdeling kan kontaktes ved tvil om vilkårene for utelukkelse er oppfylt, og at det vil bli skrevet tilleggsvedtak dersom vedtaket ikke er tilstrekkelig begrunnet.

Sivilombudet ber om

- **å få oversendt de ferdige malene/stikkordslistene for vurderinger og utforming av utelukkelsesvedtak**
- **en nærmere beskrivelse av juridisk avdelings rolle ved kvalitetssikring og lovlighetskontroll av vedtak om utelukkelse.**

6. Oppfølging av isolerte innsatte

Som oppfølging av vår anbefaling om å sikre at alle innsatte får daglig oppfølging, og som minimum to timer meningsfull menneskelig kontakt, opplyser fengselet at aktivitetsteamet er styrket med en miljøterapeut siden besøket, og at fengselet i løpet av 2024 har gitt et oppfølgingstilbud til innsatte i over 6000 tilfeller. Det kommer ikke fram hvor mange av disse innsatte som takket ja til tilbudet. Fengselet har heller ikke oppgitt antall tilfeller der isolerte innsatte ikke fikk tilbud om minst to timer oppfølging, og ingen tall som gjør det mulig å sammenlikne utviklingen over tid. Ombudet minner om våre funn om at enkelte grupper av isolerte innsatte ikke fikk oppfølging av aktivitetsteamet, blant annet på grunn av manglende kapasitet eller på grunn av sikkerhetsmessige vurderinger.

Sivilombudet ber om en nærmere beskrivelse av aktiviseringsteamets arbeid med å forebygge isolasjonsskader, og hvilke resultater arbeidet har gitt.

7. Innsatte isolert på forsterket celle

Fengselet skriver at forsterkede celler er vanlige celler med forsterket innredning, som innehar de samme fasilitetene som en ordinær celle, og at disse også benyttes som del av den ordinære kapasiteten, dersom det er mangel på andre celler. Vi merker oss dette, men minner om vår beskrivelse av den fysiske utformingen av de forsterkede cellene i besøksrapporten. Cellene hadde mindre inventar enn vanlige celler og fastmonterte møbler, TV bak pleksiglass og toalett, vaskeservant, dusjhode og speil i metall. Den forsterkede utformingen bidro til økt belastning hos innsatte som var utelukket der.

Fengselet opplyser at et oppfølgingstiltak for å sikre at vedtak om isolasjon på forsterket celle er forholdsmessig, er å dokumentere bedre i Kompis hvorfor tiltak er iverksatt, slik som stenging av lufteluke på cellen, mv. Det vil ifølge fengselet både være vanskelig og lite hensiktsmessig å skrive hvordan vedtaket skal gjennomføres framover i tid, og viser til at dette er en dynamisk vurdering fra time til time, som vanskelig kan bestemmes på forhånd.

Ombudet presiserer at vår anbefaling er at det skal komme frem av vedtaket hvordan utelukkelsesvedtak skal gjennomføres, med de betingelser som gjelder på vedtakstidspunktet. For eksempel bør det komme fram i vedtaket om utelukkelsen skal gjennomføres i egen celle på boenhet, eller i en celle på restriktiv avdeling. Tilsvarende bør det framgå dersom utelukkelsen gjennomføres på en forsterket celle, eller dersom den innsatte samtidig underlegges spesielle sikkerhetstiltak som begrenset tilgang til fasiliteter/gjenstander. Restriksjoner og sikkerhetstiltak som iverksettes etter at vedtaket er iverksatt, må naturlig nok dokumenteres på annen egnet måte. Grundig dokumentasjon av hvordan utelukkelsesvedtak gjennomføres er viktig for å ivareta innsattes rettssikkerhet, ved eventuell klage, ved fortløpende vurderinger av forholdsmessighet og ved overprøving fra regionalt nivå.

Ombudet merker seg ellers at fengslet har endret rutiner i tråd med våre anbefalinger, slik at bruk av håndjern som ledd i et regime, utløser krav om enkeltvedtak.

Sivilombudet ber om avklaring på hvordan selve gjennomføringen vil bli beskrevet i vedtaket samt hvor og hvordan ytterligere restriksjoner og sikkerhetstiltak vil bli dokumentert.

8. Tiltak for å avslutte isolasjon

Som oppfølging av vår anbefaling om tiltak for å avslutte isolasjon, skriver fengselet at innsatte som risikerer langvarig isolasjon eller har vært isolert over lenger tid blir diskutert på ukentlige risikomøter. Fengselet viser også til at malene for ukeplaner, som gir oversikt over aktiviteter for innsatte som er utelukket fra fellesskapet, per i dag ikke etterspør tiltak for tilbakeføring til fellesskapet. Fengselet vil i sine anmodninger om fortsatt utelukkelse fra fellesskapet, ta inn et avsnitt om hva som skal til for at innsatte skal kunne delta i fellesskapet igjen, og regionalt nivå har uttalt at det vil foreta samme vurdering i sitt vedtak.

Ombudet vurderer fengselets oppfølging på dette punktet som mangelfull. Funnene fra besøket, blant annet en kraftig økning av langtidsisolerte i fengselet, underbygger at det er

et stort behov for at det settes inn individuelle tiltak for å få arbeidet med årsakene til isolasjonen. Det er alt for sent å sette inn tiltak på tidspunktet for anmodning til regionen om forlengelse av utelukkelsen utover 14 døgn, jf. straffegjennomføringsloven § 37 femte ledd. At sentralt utformede maler for ukeplaner ikke legger opp til at fengselet skal fylle inn tiltak for tilbakeføring til fellesskapet, fritar ikke fengselet for ansvar for å sikre at det arbeides systematisk for å få avsluttet vedtak om utelukkelse så raskt som mulig.

Sivilombudet ber på denne bakgrunnen om en ny tilbakemelding om hvordan fengselet vil sikre at innsatte som risikerer langvarig isolasjon får individuelt tilpassede planer som legger til rette for tilbakeføring til fellesskapet.

9. Bruk av sikkerhetscelle

Fengselet skriver at de har mottatt maler til nye maler om bruk av sikkerhetscelle fra sentralt nivå, og at disse vil bidra til at det kommer fram av vedtakene hvorfor isolasjon på sikkerhetscelle er strengt nødvendig. I påvente av at malene tas i bruk, har fengselet minnet ansatte med vedtaksansvar om krav til konkret og individuell begrunnelse av vedtakene. Fengselet opplyser om at dagens rutine er at vedtak og logg for bruk av sikkerhetscelle sendes til juridisk avdeling og fengselsinspektør. Fengselet varsler at det framover vil foreta ytterligere kvalitetskontroll av vedtakene, og vurdere behov for tilleggsbegrunnelse dersom begrunnelsen ikke er tilstrekkelig.

Fengselet opplyser også at de har endret rutiner og instruksjoner slik at operative førstebetjenter, som har delegert vedtaksansvar, besøker innsatte på sikkerhetscelle minst hver sjettime for en vurdering av om tiltaket fortsatt er strengt nødvendig, i tråd med vår anbefaling. Dette er en viktig rutineendring. Ombudet forutsetter at disse dokumenterte vurderingene gis en konkret begrunnelse som viser hvorfor opphold på sikkerhetscelle fortsatt anses som strengt nødvendig. Vi viser til at kravene til begrunnelse ved bruk av isolasjon øker jo lenger vedtaket varer (se besøksrapporten side 40).

Andre viktige tiltak omfatter at operative førstebetjenter heretter har myndighet til selv å oppheve vedtaket, uten å involvere overordnet ledelse. De fortløpende vurderingene skal også loggføres i protokollen. Ombudet merker seg at det heretter skal være mulig å ta innsatte ut av sikkerhetscelle på natten hvis vedkommende er våken og vilkårene ikke lenger anses oppfylt.

Videre beskriver fengselet endringer i lokale instruksjoner slik at det framgår at ansatte som har tilsyn på sikkerhetscelle så tidlig som mulig etablerer dialog med innsatte, for å hindre at oppholdet pågår lenger enn strengt nødvendig. Dialogen skal også loggføres i protokollen. Fengselet opplyser at rutinene for utdeling av mat på sikkerhetscelle ble endret i 2023, og at det ikke var meningen at luken i gulvet skulle brukes som hovedregel. Fengselet har nå presisert instruksjonen, slik at hvis luken i gulvet unntaksvis brukes for å skyve inn mat, skal dette loggføres med en begrunnelse i protokollen. Et annet viktig tiltak er at fengselet har etablert en telefonordning for innsatte på sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng, slik at de får mulighet til å kontakte sin advokat.

10. Avdeling for særlig høyt sikkerhetsnivå

Når det gjelder ombudets anbefaling om at kun operativ førstebetjent bærer pepperspray, merker vi oss fengselets vurdering om at det er sannsynlig at det kommer til å oppstå en situasjon som krever bruk av pepperspray på avdeling for særlig høy sikkerhet. Slik vi forstår fengselet, tilsier dette at fengselet vurderer at deres praksis for bæring av pepperspray er i tråd med gjeldende regelverk. Fengselet opplyser at det vil ta kontakt med region sør og KDI for å avklare spørsmålet om rettslig adgang til å bære pepperspray.

Fengselet fastslår at de ikke har økonomiske ressurser til å prioritere bemanning til en innsatt som erfaringsmessig ikke vil benytte seg av aktiviseringstilbudet, men at fengselet vil fortsette å motivere vedkommende til aktivitet. Dersom denne innsatte senere takker ja til aktivisering, vil dette gå ut over aktivitetsnivået til den andre innsatte i avdelingen. Ombudet fastholder sin bekymring for at bemanningsbegrensningene kan føre til at det ikke blir gjort tilstrekkelig innsats for å motvirke isolasjon og motivere den innsatte til å delta i aktiviteter.

Ombudet ber om en kort orientering om resultatet av fengselets dialog med region sør og KDI om adgangen til å bære pepperspray på avdeling SHS.

11. Forebygging av isolasjon og tvangsmidler

Når det gjelder tiltak for å styrke arbeidet med å forebygge isolasjon og tvangsmidler opplyser fengselet blant annet om at de gir informasjon til innsatte som er utelukket etter eget ønske om skadevirkningene av isolasjon, og at flere ansatte har gjennomført kurs i konfliktdempende kommunikasjon. Videre opplyser fengselet generelt om sin praksis for å sikre god dialog med innsatte som blir utelukket fra fellesskapet og for sin samhandling med helseavdelingen/spesialisthelsetjenesten og øvrige samarbeidspartnere.

Et viktig nytt tiltak er at det skal gjennomføres en etterfølgende samtaler med innsatte, om grunnlaget for vedtaket om utelukkelse eller bruk av tvangsmidler. Ordningen ble iverksatt 22. januar 2025. Vi forutsetter at dette skal være noe kvalitativt annerledes enn opptak av innsattes forklaring, altså at formålet med samtalen er læring og å identifisere tiltak for å unngå gjentatt bruk av inngripende tiltak.

Kriminalomsorgen har et klart forbedringspotensial når det gjelder å forebygge bruk av isolasjon og tvangsmidler, og for å oppnå endringer er det nødvendig med et kritisk blikk på egen praksis. Ombudets erfaring er at uønskede hendelser i fengslene for ofte tilskrives forhold ved den innsatte, uten at det vurderes om det er forhold fengselet kan påvirke, som ledelse, rutiner, kultur og holdninger.

Ombudet merker seg fengselets beskrivelser av tiltak, men opplever tilbakemeldingen generelt som for vag til å kunne vurdere fengselets oppfølging.

Sivilombudet ber om en mer nærmere redegjørelse om fengselets tiltak for å styrke arbeidet med å forebygge isolasjon og tvangsmidler.

12. Selvskading, selvmordsforsøk og selvmord

Ombudet har notert seg fengselets tiltak for å følge opp våre anbefalinger som gjelder å forebygge selvskading, selvmordsforsøk og selvmord. Blant annet opplyser fengselet at det skal gjennomføres nye kurs i førstehjelp i selvmord for ansatte.

Fengselet skriver også at selvmordsfare kartlegges og at det utarbeides tiltakslistene både ved innsettelse og underveis i soningen. Våre funn viste at det ikke så ut til at fengselet aktivt brukte kartleggingsverktøy eller tiltaksplaner for å forebygge selvmordsrisiko som oppstod underveis i fengselsoppholdet.

Fengselet oppgir også at man samarbeider tett med stedlig helsetjeneste og spesialisthelsetjenesten om selvmordsforebygging. Under vårt besøk kunne vi ikke se at helseavdelingen var involvert i å drøfte, utforme eller evaluere nytten av tiltak, selv om deres oppfølging av den innsatte i flere tilfeller var oppført som en del av planen.

Fengselet har innført en adgang for innsatte til å ringe kostnadsfritt og uten bruk av ringetiden til Kirkens SOS. Dette framstår som et viktig tiltak for å hjelpe innsatte som befinner seg i livskrise eller som sliter med selvmordstanker. Kontakt med omverdenen kan bidra til å forebygge bruk av sikkerhetscelle for innsatte som er selvmordsnære.

Utover dette opplyser fengselet at det på grunn av bemanningssituasjonen ikke er tilgjengelige alternativer til sikkerhetscelle for selvmordsnære innsatte, når samtaler, tid utenfor cellen, kontakt med helsetjenestene eller prest er forsøkt. Fengselet peker på at det ikke er bemanning til å følge opp innsatte kontinuerlig på en alminnelig celle eller å sikre at innsatte ikke benytter effekter på cellen til å skade seg eller ta livet sitt i innlåsningsperioder eller om natten.

Ombudet vurderer det som svært alvorlig dersom bemanningssituasjonen ikke gjør det mulig å sette inn kunnskapsbaserte tiltak for å håndtere selvmordsfare, og at innsatte i stedet plasseres på sikkerhetscelle. Mange selvmordsnære innsatte Forebyggingsenheten har vært i kontakt med, forteller om at selvmordstanker forårsakes av opplevelser som ensomhet og usikkerhet om framtiden, og flere har formidlet ønsker om at ansatte skal ha tid til å snakke med dem i stedet for å plassere dem på sikkerhetscelle. Bruk av sikkerhetscelle utløser på den andre siden strenge krav til løpende tilsyn, ivaretagelse og omfattende dokumentasjonskrav som legger også beslag på betydelige personalressurser. Ombudet er ikke overbevist om at bruk av sikkerhetscelle er det eneste tiltaket som er effektivt for å håndtere selvmordsrisiko selv i en situasjon med begrenset bemanning.

Sivilombudet ber om

- **en nærmere vurdering av mulighetene for alternative metoder for ivaretagelse og tilsyn med selvmordsnære personer, for eksempel i form av tettere oppfølging med støttende samtaler på avdeling.**
- **en klargjøring av hva fengselet har endret i sin praksis for å følge opp våre anbefalinger om forebygging av selvskading, selvmordsforsøk og selvmord**

- **en beskrivelse av hvordan fengselet samhandler med helsetjenestene ved utforming av tiltakslistene**

13. Helseoppfølging

Til oppfølging av Sivilombudets anbefalinger om helseoppfølging, opplyser fengselet blant annet om tiltak for å sikre at alle samarbeidsmøter med helsetjenestene blir gjennomført. Det er også hengt opp postkasser på avdelingene for å sikre at innsatte kan henvende seg direkte til helsetjenesten uten betjenter som mellomledd.

Fengselets oppgir at medisinhåndtering nå tas opp på de månedlige driftsmøtene med helseavdelingen og at avvik registreres og formidles videre til helseavdelingen. Fengselet oppgir også at det er etablert låsbare skap for medisinnoppbevaring på avdelingene. Ombudets funn viste at utfordringen ikke var at det manglet låsbare skap, men at skapene ikke ble låst. Vi forutsetter at rutinene for dette nå er innskjerpet.

Fengselet har endret instruks for tilsyn med innsatte på fremstillinger, for å sikre at det foretas individuelle vurderinger av behovet for tilsyn under fremstillinger. Fengselet opplyser også om at helseavdelingen skal tilbys et sikkert rom for gjennomføring av helseundersøkelser i fengsel, slik at fengselsbetjentene ikke overhører taushetsbelagt informasjon.

Ifølge fengselet ivaretar dagens samhandlingsrutiner langt på vei behovet for løpende vurderinger av behovet for tilrettelegging for innsatte med omfattende helse- og omsorgsbehov. Fengselet opplyser om at fengselet har et fast månedlig møtepunkt med helseavdelingen for innsatte med omfattende behov for oppfølging. Fengselet og helseavdelingen har også utarbeidet en mal for bekymringsmelding for gjensidig varsling ved bekymring over enkeltinnsatte.

14. Avslutning og videre oppfølging

Fengselet tilbakemeldinger viser at flere tiltak er gjennomført, eller under forberedelse. Samtidig har ombudet merket seg opplysningene fra fengselet om den krevende ressursituasjonen i fengselet og at det trolig vil bli behov for ytterligere kostnadskutt for å oppnå budsjettbalanse.

Ombudet er alvorlig bekymret for konsekvensene av å iverksette innsparingstiltak som reduserer grunnbemanningen i fengselet ytterligere. Sivilombudet har varslet Stortinget om vår bekymring over konsekvensene av ressursituasjonen for de innsatte i vår særskilte melding til Stortinget om innlåsing og faktisk isolasjon i fengslene, som ble overlevert 4. mars 2025. Sivilombudet vil følge med på sentrale myndigheters oppfølging av meldingen i tiden som kommer.

Samlet innebærer vår gjennomgang i punktene over at vi ønsker mer utfyllende informasjon om fengselets oppfølging av følgende anbefalinger (nummerering som i rapporten): nr. 1, 3, 5, 6, 8, 9, 11, 13, 19, 21, 22 og 23.

Frist for ny tilbakemelding til Sivilombudet er 13. juni 2025.

Vi minner om at fengselets svar også i den videre oppfølgingen skal utformes på en slik at det kan offentliggjøres. Dersom svarene inneholder opplysninger som ikke kan offentliggjøres må det opplyses om dette og sendes en sladdet versjon som kan offentliggjøres. Hjemmel for å unnta opplysningene må oppgis. Med mindre annet blir opplyst, vil det bli lagt til grunn at svarene kan offentliggjøres i sin helhet.

Ved spørsmål om oppfølgingen, ta kontakt med Audun Solli, seniorrådgiver (epost aso@sivilombudet.no, tlf: 22 82 85 33).

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Johannes Flisnes Nilsen
spesialrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

KRIMINALOMSORGEN REGION SØR AVD ADMINISTRASJON	Postboks 694	4302	SANDNES
KRIMINALOMSORGSDIREKTORATET	Postboks 694	4302	SANDNES
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET	Postboks 8005 Dep.	0030	OSLO
RINGERIKE KOMMUNE	Postboks 123	3502	HØNEFOSS
FENGSELSHELSETJENESTEN	Sentrum		
HELSEDIREKTORATET	Postboks 220 Skøyen	0213	OSLO
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	Postboks 8011 Dep	0030	OSLO
VESTRE VIKEN HF RINGERIKE DPS RUSPOLIKLINIKK	Postboks 800	3004	DRAMMEN